

ABSTRAKT

Disertační práce se věnuje výzkumu a teoretickému popisu celé škály nově vznikajících komplexních jmenných slovních tvarů a slovních spojení, jejichž nárůst přerůstající v sériovost je jedním z nejviditelnějších projevů dynamiky slovanských jazyků během posledních několika desetiletí. V centru pozornosti jsou tzv. analytická adjektiva, jež definujeme jako invariantní lexikální jednotky převážně cizího původu, jejichž slovnědruhové zařazení a přívlastkovou syntaktickou funkci nemanifestuje morfém, nýbrž slovosled. Odmítáme tezi, že se jedná o první složky kompozit, a zároveň zkoumáme celou řadu přechodových jevů a procesů.

V širším plánu tato práce zkoumá jevy, jež testují hranici morfologie a syntaxe, slova a slovního spojení. Hlavním závěrem je, že se zvláště v případě bulharštiny konstituuje samostatná kategorie analytických adjektiv tím, že se z původně okrajového lexikálního jevu stal jev produktivní, gramatikalizovaný díky intenzivnímu přejímání lexikálních jednotek a konstrukcí (především z angličtiny) a jejich replikaci.

Synchronní srovnání bulharštiny a češtiny umožňuje sledovat, jak dva geneticky příbuzné jazyky řeší své nominační potřeby v podobných jazykových situacích někdy stejně a někdy odlišně. Hledání příčin podobností a rozdílů vede k poznání jejich hlubších systémových a typologických charakteristik. Práce přináší nové argumenty ve prospěch teze o větší analytičnosti přídavných jmen v bulharštině a dodatečně ji zpřesňuje.

Pracujeme přitom převážně s materiálem z masových médií, která na straně jedné jazykovou dynamiku odráží, na straně druhé ji díky svému zásahu a společenskému statusu akcelerují. Ukazujeme, že značná produktivita sledovaných jevů v jazyce médií je výsledkem souhry vývojových tendencí k internacionalizaci, analytičnosti a aglutinativnosti a pragmatických požadavků úspornosti, expresivnosti a formální neměnnosti.

Klíčová slova: *nominace, inovace, analytická adjektiva, morfologie, syntax, slovo, slovní spojení, slovanské jazyky, bulharština, čeština, angličtina, masová média, tendence vývoje, typologie jazyků*